

TEKNIQ
INSTALLATØRERNES ORGANISATION

DANSK EL-FORBUND

Uddannelsesudvalget (2. samling)
UDU alm. del - Bilag 377
Offentligt

Til Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg
Til Folketingets Uddannelsesudvalg

18. september 2008

Voksenlærlingeordningen – en succes i installationsbranchen

Beskæftigelsesministeriet udsendte den 16. september en evaluering af voksenlærlingeordningen. Ordningen har i den seneste tid været under politisk pres. Det skyldes blandt andet, at ordningen – med beskæftigelsesministerens egne ord - har været en så stor succes, at midlerne til beskæftigede i perioder er blevet brugt op. Siden 2003 er antallet af voksenlærlinge steget med 65 pct.

I sin kommentar til evalueringen fremhæver beskæftigelsesministeren, at man bør overveje at hæve aldersgrænsen for adgang til voksenlærlingeordningen til 30 år og udelukke personer, der allerede har en uddannelse.

Det vil være en stor fejltagelse at skære i voksenlærlingeordningen. Installationsbranchen har fortsat stor mangel på arbejdskraft og har i særlig grad taget voksenlærlingeordningen til sig i forsøget på selv at bidrage til at afhjælpe arbejdskraftmanglen.

Ministeren skal ikke være ked af ordningens succes - men bør være stolt over, at vi har et så effektivt værktøj til at øge arbejdsudbuddet inden for brancher med mangel på arbejdskraft.

Dansk El-Forbund, Blik- og Rørarbejderforbundet og TEKNIQ skal på baggrund af vedlagte analyse pege på følgende om brugen af voksenlærlingeordningen i Installationsbranchen:

Analysen viser:

- 6 ud af 10 voksenlærlinge er ufaglærte
- Jo ældre en voksenlærling er, jo mere sandsynligt er det, at denne har en uddannelse i forvejen
- Andelen af ufaglærte er højest blandt de yngste voksenlærlinge
- Voksenlærlingeordningen fortrænger ikke antallet af lærlinge under 25 år, men er et solidt supplement

- Var voksenlærlingeordningen blevet afskaffet for bare 3 år siden, ville der i dag være behov for det dobbelte antal udenlandske medarbejde.
- Unge udskyder ikke deres erhvervsuddannelse for at blive voksenlærlinge – idet 9 ud af 10 lærlinge under 25 år starter mens de er 15-21 år
- 80 pct. af installationsbranchens virksomheder har både voksenlærlinge og lærlinge under 25 år
- Voksenlærlinge ansættes ofte, fordi de selv har taget kontakt til en virksomhed, eller fordi virksomheden i forvejen har personligt kendskab til lærlingen. Generelt er fokus rettet mod at ansætte den rigtige arbejdskraft frem for et fokus på lærlingens alder

Installationsbranchen vurderer derfor, at voksenlærlingeordningen grundlæggende er et supplement frem for en konkurrent til ordningen for lærlinge under 25 år. Branchen får tilført arbejdskraft og uddanner samtidig ufaglærte og personer med en utidssvarende uddannelse til en branche, hvor udviklingen og beskæftigelsen er i vækst.

Set i forhold til regeringens målsætning om, at 95 pct. af en befolkningsårgang skal have en uddannelse, står det således klart, at voksenlærlingeordningen er en succes.

På den baggrund vil installationsbranchen opfordre til, at hverken kriterier for alder eller uddannelsesbaggrund ændres.

Det anbefales derimod, at rammefinansieringen af voksenlærlingeordningen ændres, således at man i fremtiden undgår en stop go politik. Det afgørende må være at øge arbejdsudbuddet inden for de brancher, der mangler arbejdskraft.

Med venlig hilsen

Niels Jørgen Hansen
Administrerende Direktør, TEKNIQ

Jørgen Juul Rasmussen
Forbundsformand, Dansk El-Forbund

Max Meyer
Formand, Blik og Rørarbejderforbundet

Voksenlærlinge i installationsbranchen

- en afgørende rekrutteringskanal

September 2008

TEKNIQ

INSTALLATØRERNES ORGANISATION

Forord

Installationsbranchen er inde i en rivende udvikling.

Mens bygge- og anlægssektoren generelt mærker konsekvensen af nedgangen i dansk økonomi, er der stadig høj aktivitet hos installatørerne. Nye opgaver så som energieffektivisering og service mere end opvejer nedgangen i boligbyggeriet.

TEKNIQs arbejdskraftundersøgelse fra foråret 2008 viste, at installationsbranchen har 2.800 ubesatte stillinger.

4. september 2008

Der er brug for yderligere arbejdskraft. Branchen søger at løse behovet ved blandt andet at fokusere på lærlingeindtaget. Det er lykkedes at øge antallet af indgåede uddannelsesaftaler takket være en stor indsats – og ikke mindst takket være voksenlærlingeordningen.

KMA

Side 2/11

Konklusion

Installationsbranchen støvsuger markedet for arbejdskraft. Antallet af ledige er minimalt, og udenlandsk arbejdskraft hentes til landet i større og større stil.

Dertil kommer, at antallet af indgåede uddannelsesaftaler er steget betydeligt i de seneste år. Stigningen er sket både for elever over og under 25 år – således kommer ca. halvdelen af de ekstra aftaler fra elever over 25 år (voksenlærlinge).

Karakteristika for voksenlærlingeordningen i installationsbranchen er:

4. september 2008

- 6 ud af 10 voksenlærlinge er ufaglærte.
- Jo ældre en voksenlærling er, jo mere sandsynligt er det, at denne har en uddannelse i forvejen
- Andelen af ufaglærte er højest blandt de yngste voksenlærlinge
- Voksenlærlingeordningen fortrænger ikke antallet af lærlinge under 25 år, men er et solidt supplement
- Var voksenlærlingeordningen blevet afskaffet for bare 3 år siden, ville der i dag være behov for det dobbelte antal udenlandske arbejdere
- Unge udskyder ikke deres erhvervsuddannelse for at blive voksenlærlinge – idet 9 ud af 10 lærlinge under 25 år starter mens de er 15-21 år
- 80 pct. af installationsbranchens virksomheder har både voksenlærlinge og lærlinge under 25 år
- Voksenlærlinge ansættes ofte, fordi de selv har taget kontakt til en virksomhed, eller fordi virksomheden i forvejen har personligt kendskab til lærlingen. Generelt er fokus rettet mod at ansætte den rigtige arbejdskraft frem for et fokus på lærlingens alder

KMA

Side 3/11

Det vurderes derfor, at voksenlærlingeordningen grundlæggende er et supplement frem for en konkurrent til ordningen for lærlinge under 25 år. Yderligere viser erfaringerne, at man har formået at ramme netop de målgrupper, ordningen oprindeligt var tiltænkt.

Set i forhold til regeringens målsætning om, at 95 pct. af en befolkningsårgang skal have en uddannelse, står det derfor klart, at voksenlærlingeordningen har været en succes.

Installationsbranchen mangler arbejdskraft

Installationsbranchens høje aktivitet presser arbejdsmarkedet. Manglen på faguddannet arbejdskraft er stor. De fleste el- og vvs-opgaver forudsætter, at medarbejderen er faguddannet. Derfor kan installatørerne – i modsætning til den øvrige del af bygge- og anlægsbranchen – ikke klare arbejdskraftmanglen ved at ansætte ufaglærte.

Når der skal ansættes nye folk, har installatørerne derfor reelt kun tre rekrutteringskanaler:

- Ledige
- Udenlandsk arbejdskraft
- Lærlinge

4. september 2008

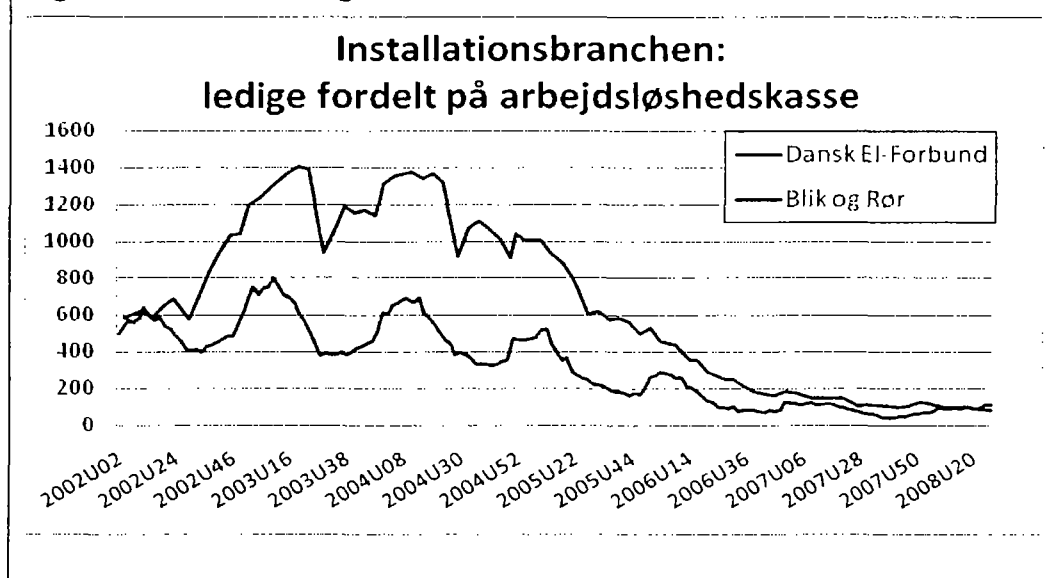
KMA

Ledige:

Side 4/11

Antallet af ledige i installationsbranchen er styrtdykket de seneste år. Hvor ledigheden i 2004 nåede op på ca. 2.200 personer, er der i dag under 200 ledige elektrikere og vvs'ere. Det svarer til en ledighedsprocent på omkring 1,0 – altså en ledighed, der ligger langt under, hvad der normalt anses for at være muligt.

Figur 1: Antallet af ledige

Kilde: Dansk EI-Forbund og Blik og Rør

Udenlandsk arbejdskraft:

Den store mangel på arbejdskraft har tvunget installatørerne til at se over grænsen for at finde nye medarbejdere.

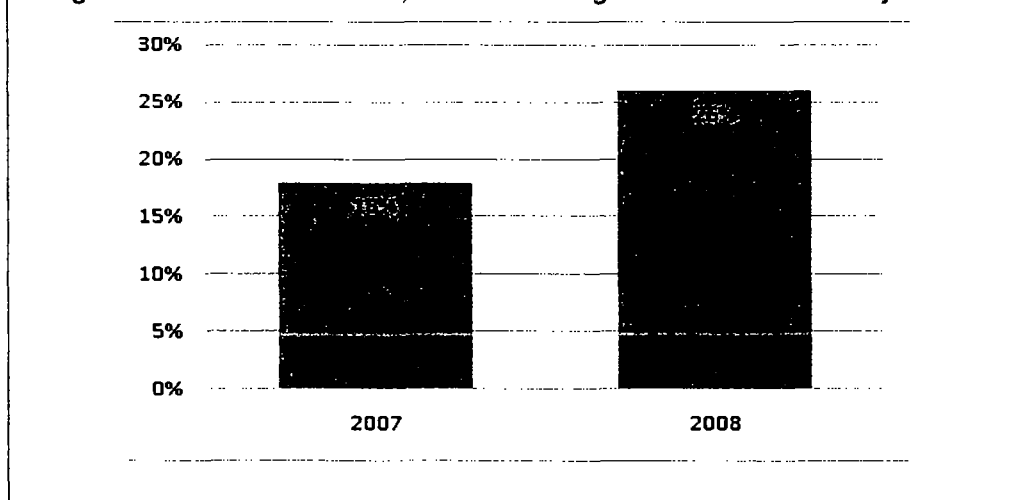
I april 2008 var der ansat ca. 1.800 udenlandske arbejdere i installationsbranchen – betydeligt flere end året før.

TEKNIQs arbejdskraftundersøgelse fra foråret 2008 viste, at antallet af virksomheder, der har erfaring med udenlandsk arbejdskraft, er steget fra 18 pct. i 2007 til 26 pct. i 2008.

4. september 2008

Med mindre det lykkes at øge arbejdsstyrken på anden vis, vil denne udvikling fortsætte i de kommende år.

Figur 2: Andel virksomheder, der har erfaring med udenlandsk arbejdskraft

KMA

Side 5/11

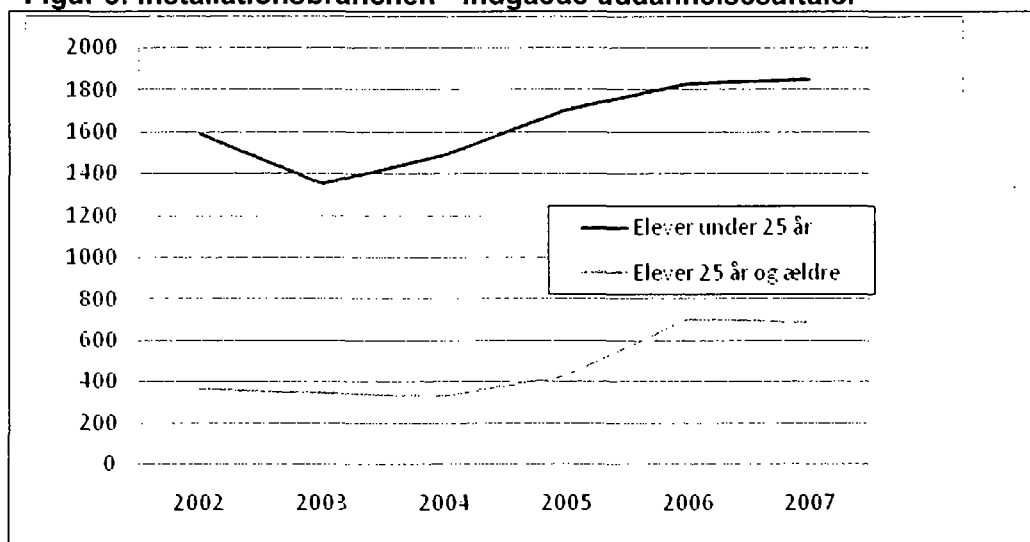
Kilde: TEKNIQ, arbejdskraftundersøgelse forår 2008

Lærlinge

Antal uddannelsesaftaler

Antallet af lærlinge i installationsbranchen er vokset betragteligt i de senere år. I 2007 blev der indgået 2.534 uddannelsesaftaler, hvilket var næsten 600 flere end niveauet i 2002 – en stigning på ca. 30 pct.

Figur 3: Installationsbranchen - indgåede uddannelsesaftaler

4. september 2008

KMA

Side 6/11

Kilde: El- og Vvs-branchens Uddannelsessekretariat

Udviklingen i de seneste år viser to vigtige tendenser.

Antallet af uddannelsesaftaler afhænger af udviklingen i den samlede beskæftigelse. I 2003 steg ledigheden, og antallet af uddannelsesaftaler faldt. I de øvrige år faldt ledigheden, og antallet af uddannelsesaftaler steg.

Til gengæld ser det ikke ud til, at antallet af uddannelsesaftaler for unge under 25 år er påvirket af antallet af voksenlærlinge. Siden 2002 er antallet af elever under 25 år således steget *samtidig* med antallet af voksenlærlinge. Cirka halvdelen af de ekstra aftaler kommer fra elever over 25 år.

At voksenlærlingeordningen ikke har nævneværdig indflydelse på antallet af unge lærlinge bekræftes ligeledes af aldersfordeling for lærlinge under 25 år.

Tabel 1: Installationsbranchen 2007 - indgåede uddannelsesaftaler

Alder	Antal uddannelsesaftaler
15	24
16	317
17	692
18	337
19	132
20	115
21	89
22	69
23	52
24	22

Kilde: EVU, EASY-P den 1. september 2007

For lærlinge under 25 år gælder, at mere end 9 ud af 10 er i alderen 15-21 år. Som ventet er det specielt i alderen 16-18 år, at lærlingene indgår deres uddannelsesaftaler.

På baggrund af aldersfordelingen er det vanskeligt at se, hvordan voksenlærlingeordningen skulle kunne medføre, at unge udskyder deres uddannelsesstart – det forekommer usandsynligt, at studieklare unge venter 4-5 år med at påbegynde en uddannelse, blot for at få 30 kr. ekstra i timen.

For at sætte voksenlærlingeordningen i perspektiv kan det nævnes, at ordningen i de tre foregående år har bidraget med samme mængde arbejdskraft, som det samlede antal udenlandske arbejdere.

Det vil alt andet lige betyde, at var voksenlærlingeordningen blevet afskaffet for bare 3 år siden, ville der i dag være behov for det dobbelte antal udenlandske arbejdere.

Uddannelsesbaggrund for voksenlærlinge

Af de personer, der i 2007 startede som voksenlærlinge i installationsbranchen, var 6 ud af 10 ufaglærte og 1 ud af 4 var ledig. Samlet må det derfor siges, at voksenlærlingeordningen har formået at ramme netop de målgrupper, den oprindeligt var tiltænkt.

Andelen af ufaglærte dækker over en stor variation i forhold til lærlingens alder.

Det er interessant, at sandsynligheden for, at en voksenlærling er ufaglært, stiger, jo yngre lærlingen er. For de 25-30 årige er det 2 ud af 3 voksenlærlin-

4. september 2008

KMA

Side 7/11

ge, der er ufaglærte, mens det for de 36-41 årige kun er lige omkring 1 ud af 3, som er ufaglært.

Set i forhold til regeringens målsætning om, at 95 pct. af en befolkningsårgang skal have en uddannelse, står det derfor klart, at voksenlærlingeordningen specielt for de 25-30 årige har stor betydning.

Alder	I alt	Heraf ufaglærte*	Andel ufaglærte
25-30	359	237	66,0%
31-35	158	82	51,9%
36-41	96	38	39,6%
41-45	45	22	48,9%
46-50	13	7	53,8%
51+	0	0	-
I ALT	671	386	57,5%

4. september 2008

* Med ufaglært menes personer med grundskole eller gymnasial uddannelse som højest KMA fuldførte uddannelse.

Kilde: Særkørsel, Danmarks Statistik

Note: Datatrækket har bevirket, at populationen er 16 personer lavere end det faktiske niveau.

Side 8/11

Medlemsundersøgelse

For at få et indtryk af medlemsvirksomhedernes holdning til ordningen for voksenlærlinge har TEKNIQ foretaget en spørgeskemaundersøgelse.

Om undersøgelsen

Undersøgelsen fandt sted i slutningen af august måned, og bestod af et spørgeskema, som blev udsendt til samtlige medlemsvirksomheder med en registreret voksenlærning.

I alt blev der udsendt spørgeskema til 680 virksomheder, hvoraf 360 besvarede skemaet – svarende til en besvarelsesprocent på 53. 8 virksomheder oplyste, at de ikke havde voksenlærlinge, og blev sorteret fra. I alt var der samlet ansat 12.281 medarbejdere i de virksomheder, der besvarede spørgeskemaet.

Resultater

I de adspurgte virksomheder var næsten 1 ud af 5 medarbejdere lærlinge. Der var cirka dobbelt så mange unge lærlinge som voksenlærlinge.

Tabel 3: Fordeling af ansatte i installationsbranchen

	Ansatte ekskl. lærlinge	Lærlinge under 25 år	Lærlinge over 25 år	I alt
Antal	10.218	1.343	720	12.281
Andel i pct.	83,2%	10,9%	5,9%	100,0%

Kilde: TEKNIQ, spørgeskemaundersøgelse august 2008

4. september 2008

Dels er den meget høje lærlingeandel bemærkelsesværdig, og dels er det bemærkelsesværdigt, at i hele 4 ud af 5 virksomheder havde man *både* lærlinge over og under 25 år¹. Det bekræfter umiddelbart teorien om, at virksomhedernes har stor interesse i at uddanne lærlinge, og at fokus hovedsageligt er rettet mod at ansætte den rigtige arbejdskraft frem for et fokus på lærlingens alder.

KMA

Det må derfor vurderes, at voksenlærlingeordningen grundlæggende er et supplement frem for en konkurrent til ordningen for lærlinge under 25 år.

Side 9/11

Det bekræftes yderligere, når virksomhederne skal begrunde, hvorfor de har ansat lige netop en given voksenlærling.

Et helt afgørende element i forbindelse med ansættelse af en voksenlærling er voksenlærlingenes evne til selv at tage kontakt til virksomhederne. Således siger hele 60 pct. af virksomhederne, at ansættelsen af en voksenlærling blandt andet skyldtes, at lærlingen selv tog kontakt til dem.

Hertil kommer, at 19 pct. af virksomhederne ansatte voksenlærlingen, fordi denne i forvejen kendte en medarbejder i virksomheden, og yderligere 13 pct. ansatte en voksenlærling, der allerede arbejdede i virksomheden som uaglært.

Men også den generelle mangel på lærlinge spiller en rolle. 9 pct. af virksomhederne siger, at de ikke kunne finde en kvalificeret ung lærling, og hele 26 pct. af virksomhederne siger, at der er så stor mangel på lærlinge, at de ansætter alle kvalificerede – uanset alder.

---

¹ De virksomheder der kun havde lærlinge over 25 år, var typisk så små, at de kun havde 1 eller 2 lærlinge ansat.

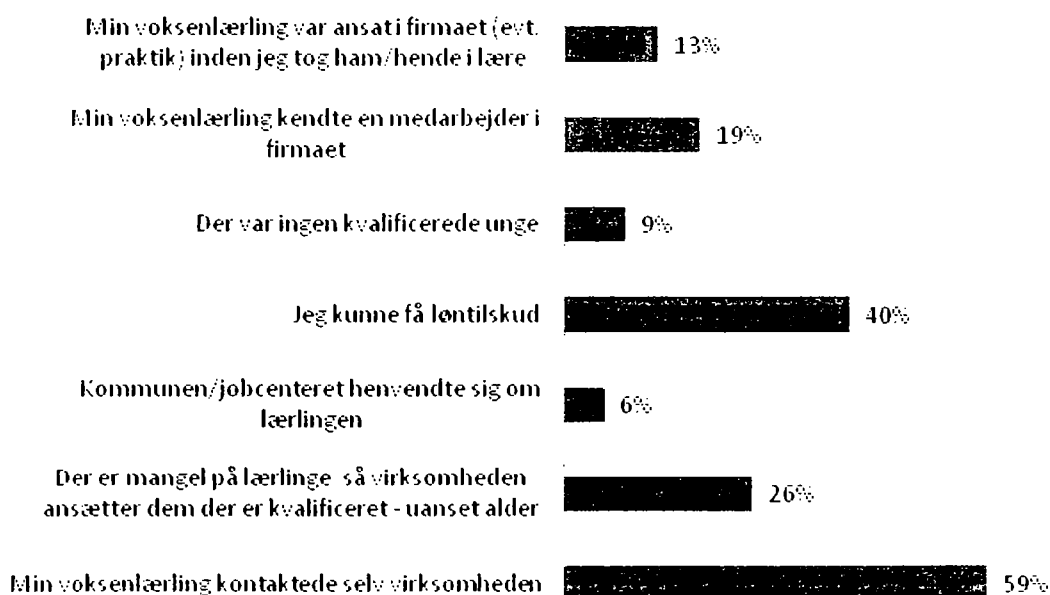
Der er således en klar tendens til, at virksomhederne prioriterer personligt kendskab til en lærling frem for at fokusere på lærlingens alder. Samtidig har virksomhederne så stor efterspørgsel efter lærlinge, at de unge lærlinge ikke kan udfylde behovet.

Det ekstra offentlige løntilskud, der gives til en virksomhed, der ansætter en voksenlærling, er dog af afgørende betydning. 4 ud af 10 virksomheder siger, at det var afgørende for deres valg, at de kunne få tilskud.

Uden løntilskuddet vil man derfor opleve en række situationer, hvor virksomhederne må afvise en attraktiv kandidat eller ikke får sendt en ufraglært medarbejder i uddannelse.

4. september 2008

Figur 4: Virksomhedens begrundelse for at have ansat en voksenlærling:

Kilde: TEKNIQ, spørgeskemaundersøgelse august 2008

Det er forståeligt, at en stor andel af virksomhederne fremhæver det særlige tilskud til voksenlærlinge, når de skal begrunde ansættelsen af en voksenlærling.

Uden det særlige tilskud, vil en voksenlærling over et 3½-årigt forløb være 165.000 kr. dyrere på el-området og 135.000 kr. dyrere på vvs-området.

Tabel 4: Løn og tilskud i forbindelse med en voksenlærling

	Lærling under 25 år		Lærling over 25 år	
	EI	Vvs	EI	Vvs
Lønudgift	452.044	481.144	677.777	677.440
AER-tilskud*	91.800	91.800	152.800	152.800
Lønudgift fratrukket AER	360.244	389.344	524.977	524.640

Kilde: ATP og TEKNIQ.

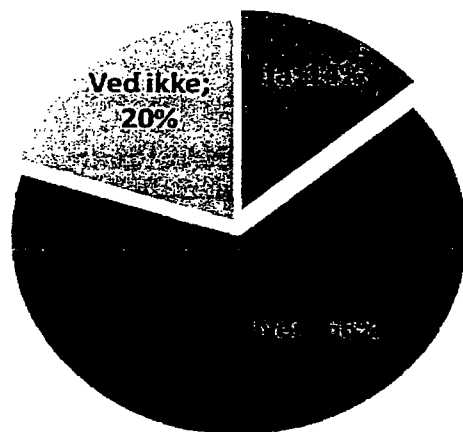
*AER-tilskud er beregnet ud fra en antagelse om 40 ugers refusion

Det er derfor ikke overraskende, at kun 14 pct. af installationsvirksomhederne vil være villig til at betale samme løn til en voksenlærling, hvis det særlige tilskud blev fjernet.

4. september 2008

Figur 5: Såfremt tilskuddet på 35 kr. fjernes, vil virksomheden så stadig være villig til at betale samme løn til sin voksenlærling?

KMA

Side 11/11

Kilde: TEKNIQ, spørgeskemaundersøgelse august 2008

